

Beeld en geluid in de rechtspraak

In toenemende mate worden beeld en geluid in juridische procedures gebruikt als bewijs om standpunten te onderbouwen. Specifieke regels omtrent het gebruik en de waardering worden in onze wetgeving niet gegeven. Beeld en geluid als “real evidence” fungeert als kenbron waarop de rechter zijn beslissing baseert. In dit artikel wordt ingegaan op een aantal recente uitspraken die interessant zijn voor het beveiligingsvakgebied.

Tot voor kort kenmerkte de Nederlandse procescultuur zich doordat besluiten grotendeels genomen werden op basis van getuigenverklaringen (“testimonial evidence”) die op schrift gezet zijn en andere schriftelijke stukken. Inmiddels lijkt het erop dat het gebruik van foto’s, camerabeelden en geluid ten behoeve van het onderbouwen van stellingen volstrekt normaal wordt bevonden. Beelden en geluid zijn indringender en overtuigender dan het geschreven woord. Er is sprake van “real evidence” omdat de rechter door het gebruik van zijn zintuigen rechtstreeks kan beoordelen wat er gebeurd is (beeld) en hoe dingen gezegd zijn (geluid). Het bewijs steunt dan in belangrijke mate op de eigen waarneming van de rechter. Specifieke regels omtrent het gebruik en de waardering van beeld- en geluidopnamen worden in onze wetgeving niet gegeven. Er zijn ook geen regels over de authenticiteit en de betrouwbaarheid van het materiaal. De civiele rechter is vrij in de waardering van het bewijs. Voor strafzaken bepaalt artikel 340 van het Wetboek van Strafvordering dat beelden of geluiden die voor het bewijs worden gebruikt persoonlijk en op de terechtzitting door de rechter moeten worden waargenomen. Dit waarnemen kan ook geschieden door het lezen van een proces-verbaal van bevindingen waarin het beeld of geluid wordt beschreven of een deskundigenverslag (art. 344 Wetboek van Strafvordering).

Verkeerde man aangehouden

In een recente uitspraak van de Rechtbank Amsterdam werd de Regiopolitie Amsterdam-Amstelland verweten onrechtmatig te hebben gehandeld door het uitzenden van beelden van de verkeerde persoon in een opsporingsprogramma.¹ In het televisieprogramma op de provinciale omroep werd aandacht gevraagd voor een pinpasfraudeur. In de uitzending werden close-up beelden vertoond van [A] die zijn opgenomen bij een pinautomaat. Het commentaar dat in de betreffende uitzending bij vertoning van de beelden werd gegeven luidde: “Deze man pint van een rekening die gemanipuleerd is. Dat is aan het licht gekomen toen een 67-jarige Amsterdammer ontdekte dat er allerlei vreemde afboekingen op zijn rekeningafschrift stonden. Het ging om vele duizenden euro’s. De man deed aangifte en toen bleek dat zijn girorekening was gemanipuleerd. Uit politieonderzoek bleek dat deze man geld van de rekening heeft gehaald. Herkent u hem? Belt u dan met de politie. (...)” Achteraf is uit onderzoek naar voren gekomen dat de gebruikte video-opname betrekking had op een ander tijdstip dan het tijdstip van de pinfraude. De praktijk heeft geleerd dat de tijdstippen die vermeld worden op de log van de uitgevoerde transacties op de geldautomaat kunnen afwijken van de tijdstippen op de camera. In werkelijkheid controleerde [A] slechts het saldo van zijn eigen bankrekening. [A] stelde dat hij door de uitzending in zijn eer en goede naam was aangetast en heeft als gevolg daarvan schade heeft geleden. [A] was namelijk door meerdere mensen aangesproken op het feit dat hij te zien was in deze uitzending over pinpasfraude, onder anderen door zijn burens, in de Albert Heijn en in het restaurant waar hij

¹ LJN: BK0999, Rechtbank Amsterdam 7 oktober 2009, 421617 / HA ZA 09-0736

werkt. Ook zijn kinderen zijn hierop aangesproken. De regiopolitie kon geen sluitende verklaring geven voor de gemaakte vergissing en de rechter oordeelde dat de uitzending onrechtmatig was jegens [A]. De Regiopolitie werd aansprakelijk geacht voor de schade die als gevolg van deze uitzending is toegebracht aan [A]. Als immateriële schadevergoeding kende rechtbank een schadevergoeding toe van 750 Euro. Met het oog op dit voorval is het aan te bevelen dat bedrijven wiens beeldopnamen door de politie gevorderd worden bij het beschikbaar stellen daarvan uitdrukkelijk een voorbehoud maken “dat er mogelijk tijdsverschillen zijn opgetreden en dat daarom niet gegarandeerd kan worden dat de gevraagde beelden de door de politie gewenste informatie bevatten.”

Assertieve buschauffeur

Een ander voorval toont aan dat de interpretatie van de beelden door de rechter uiteindelijk de doorslag geeft of iets wel of niet bewezen wordt geacht. Een buschauffeur meldde op 21 april 2009 aan de centrale van zijn werkgever dat hij bedreigd werd door vier mannen van Marokkaanse komaf. Kort daarop meldde hij dat hij was bedreigd met een vuurwapen. Hij heeft hiervan aangifte gedaan bij de politie. Het voorval is geregistreerd door beeld- en geluidsapparatuur in de bus. Dezelfde dag werd de werknemer geschorst wegens het vermoeden dat zijn melding en de aangifte vals waren. Op de ontbindingszitting bekijkt de kantonrechter² de beelden en de geluiden die in de bus van de gebeurtenissen zijn vastgelegd. Daaruit blijkt dat vier mannen vanaf de halte van de bus commentaar leveren op de buschauffeur. Tussen de mannen en de werknemer is het volgende gezegd:

Man 1: “He kale, alles goed?”

De werknemer: “Heb jij naar je eigen gekeken?”

Man 1: “Zeg je?”

De werknemer: “Heb je naar je eigen gekeken?”

Man 1: “Ah, rij’s effe lekker door en hou je mond”.

De werknemer: “Ja”

Man 2: “Bij hem groeit het. Bij jou niet”.

De mannen lachen.

De werknemer: “Ik en mijn mond houden? Ja wacht effe, wacht effe”

Man 1: “ja, dat is goed”.

Man 2: (niet te verstaan)

De werknemer: “Ben je bijdehand?”

Man 1: “Anders wat? Komt ie d’r uit zetten of zo?”

Man 2: “He doen, met zijn vieren gaan we vechten”

Man 3: “Ha, ha, ha. Krijg je vette spierpijn”.

Man 3: “Mag ik effe de politie op de lijn?”

Terwijl die laatste woorden worden gesproken nam de werknemer contact op met de centrale van de GVB en meldde: “Bedreiging door vier Marokkanen” en vroeg dit door te geven aan de politie. Man 3 stond op en liep weg waarna de werknemer de bus sloot. Even later komt man 3 weer teruglopen voor de ingang van de bus langs en bracht tijdens het passeren zijn hand ter hoogte van zijn mond en liet hem weer zakken. Even later staan de mannen op en liepen weg en begonnen even later te rennen. Nadat de centrale zich meldde en vroeg of de chauffeur assistentie wilde zei de werknemer: “Ja, ik heb bedreiging Marokkanen. Die stappen nu in de 33 en eentje met pistoolbeweging.” De mannen worden aangehouden en ontkennen de bedreiging. Er wordt geen pistool aangetroffen.

² Kantonrechter Amsterdam, 11 juni 2009, nr. EA-3744/09, JAR 255

Ontbinding arbeidsovereenkomst

De GVB wenst ontbinding van de arbeidsovereenkomst omdat de man zich in zijn uitingen en handelen kennelijk heeft laten leiden door negatieve gevoelens jegens personen van Marokkaanse afkomst.

De rechter stelt vast dat uit het beeld- en geluidsmateriaal objectief gezien niet blijkt van enige bedreiging van de chauffeur. De sfeer was plagerig, niet bedreigend. Evenmin is gebleken van bedreiging met een vuurwapen. De suggestie van bedreiging valt niet te rijmen met de vrijmoedigheid en assertiviteit waarvan de chauffeur blijk geeft. De arbeidsovereenkomst wordt zonder toekenning van een vergoeding ontbonden. De rechter betreft daarbij de consequenties die de aangifte hadden kunnen hebben voor de beschuldigten en de gevolgen die loze bedreigingen als deze kunnen hebben voor afspraken ter bestrijding van geweld in het openbaar vervoer. Bij zijn oordeel neemt de rechter in aanmerking dat het achteraf bestuderen van beeld- en geluidsoptnamen noodzakelijkerwijs te kort doet aan de veiligheidbeleving van de chauffeur op het moment dat zich een en ander voerde. Dat geldt extra daar achteraf de waarneming kan worden gepreciseerd door beelden herhaald en vertraagd af te spelen. De rechter sluit zijn ogen en oren niet voor wat er echt gebeurd is. Deze zaak is een duidelijk voorbeeld van “real evidence” waarbij de rechter door het gebruik van zijn zintuigen rechtstreeks beoordeeld heeft wat er gebeurd is (beeld) en hoe dingen gezegd zijn (geluid).

Kwaliteit beelden

De jurisprudentie leert ook dat als camerabeelden gebruikt worden de kwaliteit van de beelden wel goed moet zijn. Toen iemand werd verweten dat hij goederen en dieren had ontvreemd van een vogel- en dierenopvangcentrum overwoog de rechter³ na het zien van de camerabeelden: “Weliswaar is op de afdrukken een persoon waarneembaar, maar de afdrukken zijn dermate onduidelijk dat daaruit niet onomstotelijk kan worden afgeleid dat het daarbij om [gedaagde] gaat. Bovendien is niet of nauwelijks zichtbaar dat die persoon pakken koffie of andere voor de stichting bestemde goederen draagt. Op grond van het voorgaande is de stichting er niet in geslaagd aannemelijk te maken dat [gedaagde] zich daadwerkelijk schuldig heeft gemaakt aan het ontvreemden van goederen en dieren van de het vogel- en dierenopvangcentrum.”

Ter afsluiting

Bovenvermelde selectie van recente uitspraken maakt duidelijk dat beeld en geluid steeds belangrijker worden in de rechtspraak. Beeld en geluid tonen immers onmiskenbaar aan wat er in werkelijkheid echt gebeurd is. Rechters sluiten hun ogen en oren niet voor die werkelijkheid, vooropgesteld dat de beeld- en geluidskwaliteit goed zijn. De praktijk laat zien dat op dat punt nog vele verbeteringen mogelijk zijn.

³ LJN: BG2070, Voorzieningenrechter Alkmaar, 105088 / KG ZA